

GÖRKƏMLİ ŞƏXSİYYƏTLƏR İSA HƏBİBBƏYLİ HAQQINDA

Mənim fikrimcə, İsa Həbibbəylinin “XX əsrin əvvəlləri Azərbaycan romantik lirikası” adlı dissertasiyası bizim filologiya elminə yenilik gətirən və romantik lirika haqqında təəssürat yaradan orijinal bir tədqiqat əsəridir. Orijinallığı bir də o cəhətdəndir ki, burada lirikanın daha çox poetikasından, üslublarından və janr xüsusiyyətlərindən danışılır... Daim axtarışda olmaq İsa Həbibbəylinin özünəməxsus xarakteridir.

Onun XX əsrin əvvəllərində Naxçıvan ədəbi mühiti barədəki axtarışları və tapıntıları məni heyrləndirdi. Mən heç inanmazdım ki, Naxçıvanın ədəbi-mədəni mühiti bu qədər zəngin olmuşdur.

İsa Həbibbəyli mirzəcəlişünas alim kimi də özünü təsdiq etmişdir.

Məmməd Cəfər Cəfərov,
AMEA-nın həqiqi üzvü

Cavan tədqiqatçı İsa Həbibbəylinin son illərdə Mirzə Cəlilin həyat yolu, yaradıcılığı, dövrün ədəbi mühiti və yazıçının müasirləri ətrafında apardığı axtarışlar bu istiqamətdə yeni araşdırmalara olan ehtiyacı və zərurəti nəzərə çarpdırır. Onun görkəmli ədibin daha üç pyesini üzə çıxarması fərəhli hadisədir. “Ər”, “Lənət” və “Oyunbazlar” adlanan bu pyeslər bütün xüsusiyyətləri ilə Cəlil Məmmədquluzadənin yaradıcılıq ənənələri ilə səsləşir.

Cəlil Məmmədquluzadənin “Ölülər” əsəri hansı xətlə yazılmışsa, dörd pərdəli “Ər” pyesi, “Lənət” və “Oyunbazlar” səhnəcikləri də həmin xətlə qələmə alınmışdır. Bu əsərlərin çap olunaraq ictimaiyyətə, geniş oxucu kütləsinə çatdırılması əhəmiyyətli hadisə ola bilər.

Abbas Zamanov,
AMEA-nın müxbir üzvü

Mən İsa Həbibbəylinin bir “cəlişünas” kimi hansı ehtiras, şövq, həvəslə, hansı enerji ilə işləməsinin bilavasitə şahidi olmuşam: 80-ci illərin sonlarında İsa Həbibbəyli məhz həmin tədqiqatçı ehtirası və enerjisi sayəsində “Vətən” Cəmiyyətinin köməyi və iştirakı ilə Mirzə Cəlilin dünyanın bir çox ölkələrinə səpələnmiş nəvə-nəticələrini tapdı, onlarla əlaqə yaratdı, görüşdü və bu işi sonralar da böyük bir təşəbbüskarlıqla davam etdirdi.

İsa Həbibbəyli Cəlil Məmmədquluzadənin, Həmidə xanımın və onların övladları Münəvvər, Midhət və Ənvər Məmmədquluzadələrin bir çox məktublarını tapıb-toplamış və ilk dəfə olaraq böyük Məmmədquluzadələr ailəsinin məktublarından ibarət kitab hazırlamışdır.

Elçin,
Xalq yazıçısı

İsa Həbibbəylinin araşdırmaları yüksək elmi dəyərə malikdir. Böyük demokrat yazıçı Cəlil Məmmədquluzadənin tərcümeyi-halının yenidən öyrənilməsi, ədibin nəsil şəcərəsinin müəyyən edilməsi, nəvə-nəticələrinin aşkara çıxarılması İsa müəllimin adı ilə bağlıdır. İsa Həbibbəyli həmçinin Mirzə Cəlilin üç naməlum səhnə əsərini aşkara çıxarmış, təhlil edib dəyərləndirmişdir. Beləliklə, o, fədakar mirzəcəlişünas alim olduğunu sübuta çatdırmışdır.

Anar,
Xalq yazıçısı

Akademik İsa Həbibbəyli hər şeydən əvvəl ölkənin məhsuldar alimlərindən biri kimi xarakterizə olunur... Azərbaycan ədəbiyyatşünaslıq elminin XIX-XXI əsrlər üzrə problemlərinin

öyrənilməsində və həllində akademik İsa Həbibbəylinin elmi əsərlərinin xüsusi yeri və əhəmiyyəti vardır. İsa Həbibbəyli Azərbaycan mirzəcəlişünaslıq elminin inkişafında yeni mərhələ yaratmışdır. İsa Həbibbəylinin Azərbaycan ədəbiyyatının çoxəsrlik tarixinə və ədəbiyyat nəzəriyyəsi məsələlərinə həsr etdiyi əsərlər müstəqillik dövrü Azərbaycan elminin qiymətli səhifələrini təşkil edir.

Geniş elmi dünyagörüşə malik olmaq akademik İsa Həbibbəyli üçün səciyyəvidir.

Mahmud Kərimov,
akademik

Ölkəmizdə, yaxın-uzaq xaricdə yaxşı tanınan və əsərləri təqdir olunan İsa Həbibbəyli görkəmli ədəbiyyatşünas alim, təcrübəli təhsil təşkilatçısı və yorulmaz ictimai xadimdir, qeyrətli, cəfəkeş Azərbaycan ziyalısidir. O, müstəqil Azərbaycan dövlətinin memarı, ulu öndər Heydər Əliyevin yetişdirdiyi, etimad və etibar edib irəli çəkdiyi peşəkar rəhbər xadimlərdən biridir...

İsa Həbibbəyli akademik Məmməd Cəfər Cəfərovun məşhur “Ədəbiyyat nəzəriyyəsi” şöbəsinin yetirməsi və hamımızın müəllimi, mənəvi atamız olmuş Məmməd Cəfərin ən layiqli davamçısıdır.

Bəkir Nəbiyev,
akademik

Görkəmli alim, akademik İsa Həbibbəyli Azərbaycanda milli ədəbiyyatın və ictimai fikrin tədqiqi və təbliğində yorulmadan çalışan bir şəxsiyyətdir. Mən uzun illərdən bəri onu tanıyıram və onun mədəni fəaliyyəti və əsərləriylə tanışam. O, atası kimi peşəkar bir müəllimdir və həyatını öyrənməyə və öyrətməyə vəqf etmişdir, ancaq türkcə bir məsəl (atalar sözü) vardır, deyərlər: “Atamdan irəli, oğlumdan geri”. İsa bəy bu atalar sözünün tam misalı və nümunəsidir.

İsa müəllimin Tehrandə Cəlil Məmmədquluzadənin nəvə-nəticələrini tapıb onlarla görüşlər keçirməsi ədəbiyyat tariximizin unudulmaz səhifələrinə çevrilmişdir.

Cavad Heyət,
akademik

Akademik İsa Həbibbəyli müasir, global elmi təfəkkürə malik, informasiya cəmiyyəti ideyalarının daşıyıcısı olan bir alimdir. “Elektron Naxçıvan” ideyasının reallaşdırılmasında xüsusi rolu, bölgədə informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının inkişaf etdirilməsində, informasiya cəmiyyətinin qurulmasında onun mühüm əməyi vardır.

Rasim Əliquliyev,
akademik

Tələbə vaxtlarından elmə fanatik münasibət bəsləyən, bütün həyatını elmi axtarışlara həsr edən İsa Həbibbəyli respublikamızda və onun hüdudlarından kənarda məhsuldar bir ədəbiyyatşünas alim kimi tanınır. Geniş elmi biliyi və dünyagörüşü, zəngin məlumatlılığı, güclü məntiqi və təhlil etmək qabiliyyəti bir ədəbiyyatşünas kimi onu şöhrətləndirmişdir. Hansı sahədə, hansı vəzifədə işləməsindən asılı olmayaraq o, elmi fəaliyyətdən özünü kənarda hiss etməmiş, daim səmərəli elmi araşdırmalar aparmışdır...

İsa müəllim özünün görkəmli elm adamı olduğunu çoxdan sübut etmişdir.

İsmayıl Hacıyev,
AMEA Naxçıvan Bölməsinin sədri, akademik

Akademik İsa Həbibbəylinin çox dərindən araşdırdığı XIX əsrin sonu, XX əsrin əvvəlləri Azərbaycan ədəbi-ictimai-fəlsəfi fikrində belə bir gözəl anlayış var: “vətəndust”. Vətəndaşlığın ana özəyi sayılan bu keyfiyyət istisnasız olaraq o dövrün ən böyük patriot ziyalıların ayrılmaz sifətlərindən birini təşkil etmişdir.

İsa Həbibbəyli də, hər şeydən öncə vətəndustdur.

Teymur Kərimli,
akademik

Yaşımızdakı böyük fərqə baxmayaraq, professor İsa Həbibbəyli tək cəhətdən həmkarım yox, dünənki və bugünkü ağsaqqal nəsillərin fəal və layiqli davamçısı sayıram. İsa Həbibbəylinin tədqiqatlarının əsas məziyyəti o vaxta qədərki ədəbiyyatşünaslıqda az öyrənilmiş və demək olar ki, diqqəti cəlb etməmiş elmi-nəzəri məsələlər, hadisələr, şəxsiyyətlər, əsərlər haqqında təhlil və qiymətlərdədir. O, ədəbiyyat nəzəriyyəsi ilə ədəbiyyat tarixçiliyinin imkanlarından birgə, sintez halında istifadə etməyi bacırır.

İsa Həbibbəyli dövrün ən fədakar məmmədquluzadəşünasıdır... Hiss olunur ki, artıq İsa Həbibbəyli dövr və problem çərçivəsinin sədlərini aşmaqdadır...

Əziz Mirəhmədov,
AMEA-nın müxbir üzvü

Həm tənqid, həm də ədəbiyyatşünaslıqla paralel məşğul olmaq yetmişinci illərin gəncliyi üçün sanki fəaliyyət prinsipinə çevrilib. Bu qoşalığı, vəhdəti biz İsa Həbibbəylinin də nümunəsində görürük. Belə qoşalıq ünsiyyətə və vəhdətə köklə zirvənin, keçmişlə indinin, ənənə ilə novatorluğun arasında nail olmağa imkan yaradır... İsa Həbibbəylinin Azərbaycan romantik şerinin, realist ədəbi hərəkatının, müasir ədəbi prosesin müxtəlif problemlərindən bəhs edən əsərləri onun səmərəli axtarışlarının nəticəsi kimi nəzərə çarpır...

Yaşar Qarayev,
AMEA-nın müxbir üzvü

İsa Həbibbəyli birincisi Allahın yetişdirdiyi istedadlıdır. Yəni bu nə oxumaqla, nə ora-bura qaçmaqla, nə daş daşımaqla mümkün olan bir şey deyil... İkinci bir İsa Həbibbəyli var ki, heç nədən yorulmayan, daim çalışan. Səhv etmərsə rəhmətlik Əziz Mirəhmədov getdiyi arxivlərdə də İsa Həbibbəylinin adına rast gəldiyini deyirdi.

Üçüncü cəhəti odur ki, İsa müəllimdə o cəhət var ki, o, müəllimlərinə qarşı ata-anasına bəslədiyi məhəbbət qədər məhəbbət bəsləyib və bunu həttə yazıb. İsa müəllimə istənilən müəllimi haqqında söylənsə ki, sən müəllimin filan ədəbiyyat məsələsini, filan metodoloji məsələni və sairəni düzgün etməmişdir o, sübut edəcək ki, o, çox dəqiq həll etmişdir. İsa müəllim çox yaxşı müəllimdir. Mən hələ görməmişəm ki, İsa müəllim tələbələr haqqında mənfi söz söyləsin. Yəni tələbələrinə məhəbbət çox mühüm şeydir.

İsa müəllim bizim hər birimiz haqda məqalə yazıb... Biz hamımız onu müəllim kimi qəbul edirik. Çünki müəllim o deyil ki, ancaq dərs desin. Kitab yazırsa, oxuyuruqsa, öyrəniriksə və bizi müdafiə edərsə, bizim də müəllimimizdir. İsa müəllimdə təmənna yoxdur.

Və İsa müəllimin beşinci cəhəti. İsa müəllim ailə, nəsil, şəcərə məsələsinə çox həssas adamdır. İsa müəllim bizim ədəbiyyatçılar içərisində öz nəslini, şəcərəsini çox yaxşı bilən 5-6 adamdan biridir. Bu da belə bir məsələdir ki, nəslinə, kökünə bağlı olmayan insanın, onların qarşısında məsuliyyət daşımayan insanın gələcək nəslin qarşısında məsuliyyəti yoxdur.

İsa müəllimin altıncı cəhəti onun bütün intellekti, səviyyəsi ilə milli təfəkkürü, dövlətçilik mövqeyi və bunları birləşdirmək bacarığıdır. Bizim taleyimiz, tariximiz belə olubdur ki, kim milli olubsa, onun dövlətçilik təfəkkürü olmayıb, kim dövlət adamı olubsa onun milli təfəkkürü olmayıb. ...Və bu mənada İsa müəllim həqiqətən o xüsusiyyətləri özündə cəmləşdirir. Yəni ədəbiyyata, elmə bu qədər sədaqətli olasan və bu qədər dövlətçilik təfəkkürün ola. O ki qaldı yeddinci cəhətə, orda da çox şeylər var. O da İsa müəllimin insanlığıdır. İsa müəllimin dostluğudur.

Nizami Cəfərov,
akademik

Çəkinmədən deyə bilərik ki, tədqiqatçının səyi və fədakarlığı sayəsində ədibin (Cəlil Məmmədquluzadənin) həyat və yaradıcılığında qaranlıq nöqtələr qalmamışdır. Onu da deyək ki, İsa müəllim qazanılan uğurlarla kifayətlənməmişdir. Akademikin yaradıcılığını izləyənlər yaxşı bilirlər ki, alim dövr və problem çərçivəsinin sərhədlərini çoxdan aşmışdır. Ədəbiyyatşünaslıq elmimizdə, bu elmin görkəmli nümayəndələrindən söz düşəndə göz önünə ilk gələnlərdən biri də akademik İsa Həbibbəyli olur. İsa müəllimin əsərləri istər kəmiyyət, istərsə də keyfiyyətə fərqlənir.

Qəzənfər Paşayev,
filologiya elmləri doktoru, professor

Müasir Azərbaycan filoloji fikrinin istiqamətverici simalarından olan akademik İsa Həbibbəylinin həm araşdırıcı, həm də elm təşkilatçısı kimi gerçəkləşdirdiyi irimiqyaslı fəaliyyəti sözün həqiqi mənasında fədakar alim obrazını ifadə edir. Elmi məktəbləri də məhz bu yüksək mənəvi keyfiyyətə malik olan görkəmli alimlər yarada bilir.

Məhərrəm Qasımlı,
filologiya elmləri doktoru, professor

İsa Həbibbəyli çox geniş mənada düşünən ədəbiyyatşünasdır. Onun əsas mövzusu – şah problemi Mirzə Cəlil yaradıcılığı olsa da, ədəbiyyat tarixinin bütün dövrlərini və inkişaf mərhələlərini əhatə edən tədqiqat əsərləri vardır. Təfəssilatla varmadan deyə bilərəm ki, İsa Həbibbəylinin bütün əsərlərini yan-yanı sıraya düzsək, “Azərbaycan ədəbiyyat tarixi: klassik və müasir dövr” adlı çox sanballı bir ədəbiyyat tarixi dərsliyinin ərsəyə gəldiyini görürük... Mən özünəməxsusluq deyilən anlayışı İsa Həbibbəyliyə də şamil edə bilərəm. O, bir insan kimi də yalnız özünə bənzəyir. Ancaq bu özünəməxsusluqda bizim biyət etdiyimiz, sənəti qarşısında baş əydiyimiz böyük ustadların da cizgilərini görürəm.

Vaqif Yusifli,
filologiya elmləri doktoru

Akademik İsa Həbibbəyli bu gün ədəbi, ictimai, kulturoloji fikrimizin görkəmli nümayəndəsi kimi yalnız adlı-sanlı titul, vəzifə daşımır, həm də bu mühiti hərəkətə gətirən və idarə edən bir rəhbər olaraq son dərəcə məsuliyyətli bir missiyanı uğurla həyata keçirir. O, indiki zamanda ədəbiyyatşünaslıqda və ondan kənarda qazandığı bütün nüfuzu, vəzifə və yüksəlişi özünü həsr etdiyi ədəbiyyatşünaslıq elmi ilə yanaşı, həm də bitib-tükənmək bilməyən enerjisinə, sadəliyinə, elmi, ictimai təfəkkürünə borcludur, desək, qətiyyətlə yanılmarıq. Doğrudan da, Firudin bəy Köçərlidən başlayan peşəkar ədəbiyyatşünaslığımızın hələ elə bir mərhələsi olmamışdır ki, ədəbiyyatşünaslıq bu qədər önə çıxmış olsun, nümayəndəsi cəmiyyət sferasında bütün təbəqələrinin tanıdığı və hörmət etdiyi şəxsə çevrilsin.... Hələ indiyə kimi ədəbiyyatşünaslıq elminin hansısa bir nümayəndəsi İsa Həbibbəyli kimi ədəbi, elmi, siyasi, mədəni, kulturoloji

olimpin zirvəsini mövcud statusda fəth edə bilməmişdir. Zaman göstərdi ki, akademik İsa Həbibbəyli ədəbiyyatşünaslığımızın bu günü və gələcəyi ilə bağlı aydın bir proqrama malikdir və bəlkə də ürəyində illərdi gəzdirdiyi bu proqramın mərhələ-mərhələ həyata keçirilməsi üçün var gücü və intellekti ilə yorulmadan çalışır...

Bədirxan Əhmədov,
filologiya elmləri doktoru, professor

İsa Həbibbəyli yazdıqlarında həmişə təzəlik axtarışlarına təşnə görürük. Mən onun iri formatda 696 səhifəlik “Ədəbi-tarixi yaddaş və müasirlik” adlı kitabına dərinlən baxmışam; hər səhifəsi açıq problemlərin açılmamış düynələrinə aşına... – Hər yerdə bir vurğu və rakurs aşkar-barizdir: təzə fakt axtarıcılığı və ideoloji təzəlik!... İsa Həbibbəylinin qosqocaman Mirzə Fətəlidən ədəbiyyatımızın ən cavan yetirməsi Rəşad Məcid yaradıcılığına transfer edən növbəti, “Roman” və poetikası” əsəri də məhz müasirliyi aktualizə etmədə. Onun elmi əsərlərində bugünə münqər olanda “klassik romantik şeir” ənənəsi necə qiymətləndirilsə, “realist ədəbiyyat”da həzm və “nəzm” olunur... Akademik burda hər şeyi mahiranə ustad kimi isbat edir. Akademik İsa Həbibbəyli ədəbi prosesin genişliyinə açıq və maraqlıdır. Onunla hardan istəsən, necə istəsən, ədəbiyyatın müşkülləri barədə fikir yürütmək olur.

Tehran Əlişanoğlu,
AMEA-nın müxbir üzvü

Müasir Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığında həm əsərləri, həm də tuduğu vəzifə ilə aparıcı mövqe sahibi olan akademik İsa Həbibbəyli Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığı tarixində özünəməxsus elmi məktəbi olan böyük ədəbiyyatşünasdır. Ona görə elmi məktəb yaradıcısıdır ki, ədəbi-nəzəri fikrimizdə bir çox yeniliklər, ilkər, görüb dəyərləndirmələr, açılan yeni səhifələr, elmi proseslər məhz akademik İsa Həbibbəylinin adı ilə bağlıdır; onun yolunu seçən bir çox mütəxəssislərə birbaşa universitet adutoriyasında, kafedrada və ya dolayısı yolla kitabları, açdığı perspektivlər ilə müəllimlik etmişdir. İsa Həbibbəyli ədəbiyyatşünaslıq məktəbinin əsas xüsusiyyəti zəngin faktlara – arxiv materiallarına, bədii mətnlərə, əlyazmalara və elmi bazaya əsaslanan nəzəri fikirlərin irəli sürülərək əsaslandırılmasıdır. Az-az ədəbiyyatşünası yeni fikirlərinin, irəli sürdüyü ideyaların zənginliyi və əsaslandığı faktların bolluğu ilə İsa müəllimlə müqayisə etmək olar...

Tahirə Məmməd,
filologiya elmləri doktoru, professor

İsa Həbibbəyli Azərbaycan hüdudlarını çoxdan adlamış alim kimi, xaricdə də layiqli qiymətini alır. İsa Həbibbəylinin şəxsiyyət obrazı konkret bir sahə üzrə məhdudlaşdırıla bilməz. Mənalı ömrünün müdriklik zirvəsində olan İsa Həbibbəyli bütün varlığı və ruhu ilə yaradıcı insandır. Yüksək alimlik və tədqiqatçılıq keyfiyyəti onun fitrətindən, məqsədə doğru inamla irəliləmək, hədəfə yetişmək əzmindən qaynaqlanır.

İxtiyar Hüseynli
“Azərbaycan” qəzetinin şöbə redaktoru

Akademik İsa Həbibbəyli Naxçıvanda yaşayıb-yaradan alimlər içərisində öz elmi məktəbini yaradan ilk alimdir. Bu elmi məktəbin özünəməxsus xüsusiyyətləri vardır. İsa Həbibbəyli elmi məktəbinin yetirmələri içərisində əsas hissəni ədəbiyyatşünaslar təşkil etsə də, bu məktəbi digər elm sahələrinə aid alimlər, o cümlədən, folklorçular, dilçilər, tarixçilər, filosoflar, pedaqoqlarda təmsil edirlər. İsa Həbibbəyli aspirant və dissertantların ən yaxın məsləhətçisidir. Bəzən onun

verdiyi, heç kimin görə bilmədiyi bir məsləhət, istiqamət böyük bir fəslin, əsərin yazılmasına gətirib çıxarır.

Hacı Fəxrəddin Səfərli,
AMEA-nın müxbir üzvü

Akademik İsa Həbibbəylinin tədqiqatları, iri həcmli əsərləri və məqalələri bir daha sübut edir ki, müstəqillik dövrü ədəbiyyatşünaslığımız, ədəbiyyat tarixçiliyimiz bir çox məsələlərə yeni gözlə baxmalı, hətta bir sıra məlum faktları belə tamamilə fərqli şəkildə nəzərdən keçirilməlidir. Elmin çətin yolları ilə inamla addımlayan görkəmli tədqiqatçının araşdırıcı kimi bir neçə səciyyəvi cəhətini xüsusi olaraq qeyd etmək istərdik: yüksək faydalı iş əmsalı, məhsuldarlıq, əməksevərlik, məsələləri daha geniş müstəvidə, milli və dünya ədəbiyyatı səviyyəsində nəzərdən keçirmək qabiliyyəti. Onilliklər ərzində İsa Həbibbəylinin elmi fəaliyyətinə qaynaqları ortaya çıxarmaq mənbəşünaslıq da, əldə edilmiş faktların köməyi ilə ədəbiyyatşünaslıqda, ədəbiyyat tarixində yeni söz demək də daxil olmuşdur. Onun ən kiçik yazısında da bütövlükdə ədəbiyyata, ictimai-fəlsəfi fikir tarixinə, tarixə ümumiləşdirilmiş baxış vardır. Bu yaxınlarda elmi ictimaiyyətə təqdim etdiyi ədəbiyyat tariximizin yeni dövrləşdirilməsi konsepsiyası alimin tədqiqatlarının geniş miqyasından və nəzəri səviyyəsindən xəbər verir.

Paşa Əlioğlu,
filologiya elmləri doktoru

Sənətkar yaradıcılığı ilə ədəbiyyat tarixi konseptinin vəhdətini yaratmaq məqamlarında İsa Həbibbəylinin ədəbiyyatşünas təfəkkürü induktiv və deduktiv yanaşmadan daha çox eyni müstəvi üzərində bir xətdən digər xəttə hissedilməz dərəcədə keçid etmək bacarığını örnəyə çevirə bilər.

Bu gün müstəqillik dövrü Azərbaycan ədəbiyyatının formalaşmasının və inkişaf meyillərinin elmi-nəzəri konsepsiyasının hazırlanması akademik İsa Həbibbəylinin adı ilə bağlıdır. İsa Həbibbəyli öz tədqiqatları ilə obyekt seçdiyi sənətkarlar və araşdırdığı ədəbi-elmi problemlər barədə yeni təhlillər aparmaq üçün yeni yollar göstərir. Müraciət etdiyi yazının hər bir əsərini onun bioqrafiyası və bütöv yaradıcılığı fonunda dəyərləndirmək, əsərin ədəbi-mədəni bir fakt kimi rolunu və ədəbiyyat tarixi ilə əlaqələrini müəyyən etmək, bədii nümunənin imkan verdiyi dərəcədə ədəbiyyat nəzəriyyəsi və ədəbi-tənqidi fikirlə əlaqələrini aşkarlamaq, hər bir ədəbi faktla necə davranmağın nümunəsini göstərmək və onu ədəbi-elmi fikrin istinad nöqtəsinə çevirmək, diqqəti yazıçıların şəxsiyyətindən ayrı təsəvvür edilməyən ensiklopedik səciyyəli informasiyalara yönəltmək, sənətkarın yaradıcılığı ilə vətəndaşlıq mövqeyi arasındakı harmoniyanı üzə çıxarmaq, ədəbiyyatın dövlətçilik ənənələri ilə bağlı hədəflərini nişan vermək – bütün bunlar İsa Həbibbəylinin ədəbi-elmi düşüncəsinin aydın və təkraredilməz mənzərəsinin ifadəsidir.

Kamran Əliyev,
AMEA-nın müxbir üzvü

Akademik İsa Həbibbəyli Mirzə Cəlilin bədii-publisistik irsinin yenidən, milli mövqedən təhlil edilib araşdırılması məsələsini xüsusi vurğulamaqla onun işinə yeni metodoloji yanaşmanın zəruriliyini önə çəkir.

Akademik İsa Həbibbəyli sovet ədəbiyyatşünaslığının elmi-ideoloji konsepsiyasının əsasında dayanan “qaranlıq dünya” probleminə elmi aydınlıq gətirir, bu problemi obyektiv və milli

mövqedən şərh edir. “Cəlil Məmmədquluzadə: mühiti və müasirləri” kitabında tarixin gerçək üzü kimi bəyliyin, xanlığın, ağalığın, islamın təmsilçiləri millətin formalaşmasını şərtləndirən sosial təbəqələrin müxtəlifliyi fonunda araşdırma olur. “Cəlil Məmmədquluzadə: mühiti və müasirləri” monoqrafiyasını ədəbiyyatımızın mühüm bir dövrünün metodoloji güzgülü adlandırmaq olar.

Təyyar Salamoğlu,
filologiya elmləri doktoru, professor

İsa Həbibbəyli ədəbiyyatın dünəninə dərinlən bələd olduğu kimi, bu gününü də bütün reallıqları ilə qiymətləndirməyi bacarır, elmimizin və ədəbiyyatımızın sabahını da aydın surətdə görür və göstərir.

Məmməd Əliyev,
filologiya elmləri doktoru, professor

İsa bəy Həbibbəyli böyük fikir adamıdır. Böyük ədəbiyyat adamı olmaq bu işin aparıcı tərəfidir. Onun Azərbaycan ədəbiyyatına, Türkiyə yazıçılarına və ümumən dünya ədəbiyyatına həsr olunmuş əsərləri böyük elmi nümunələrdir. Naxçıvan Universitetinin böyük qurucusu İsa Həbibbəyli Bakıda Ədəbiyyat İnstitutunu da yenidən qurmuşdur. Dostluq və insanlıq baxımından İsa Həbibbəyli ortaq həyatımızın nadir hadisəsidir.

Ramazan Qorxmaz,
professor (Türkiyə)

Azərbaycanda gerçəkən iş yapan bir neçə insandan biri də İsa Həbibbəyidir. Onun yüregində oyle bir vatan ateşi yanır ki bir dakika olsun vaktini boşə harcamadan ölkəsini tanıtmə adına şəhirdən-şəhire, ölkədən-ölkəyə elində bir sevgi meşalesi gibi Azərbaycan`ın adını yüksəklərə kaldıraraq durmadan koşuyor ve çalışıyor.

Dünyanın çeşitli dillərinə çevrilmiş çox önəmli kitabları var. Ama o, “Artık kitaplarımı yazdım,işim bitti” demədən, aynen gənç bir talebə hevesiylə olgun bir kələmlə dünyanın her yerindəki okuyuculara ulaştırıyor. İşte burda Ziya Paşa`nın da çox doğru olaraq dediği gibi insanın kendisine, sözünə değil, yaptığı işine bakılmalıdır ve bence İsa Həbibbəyli gibilər işləriylə kendilerini ispatlamaya, halkımıza, dünyamıza yorulmadan, usanmadan hizmet etməyə devam ediyorlar. Ben klasik Azərbaycan edebiyatını biraz bilməmə rağmen, İsa Bey`in kələmindən klasiklərin edebi tadını yenidən tattım. Onun kələmindən Azərbaycan ediplərinin başkabaşka yanlarını keşfettim ve onların gerçək kimliklərini daha yakından öğrendim.

2009 yılının mayıs ayında Nahçıvan`a gittiğimde bana hediye ettiği kitaplar valizimi doldurmuştu ve Türkiye gümrüğünde görevli polis memuru valizimi açarken kitapları alıp baktı ve şaşkınlıkla, “Hepsi sadece bir yazarın yazdıkları kitaplar mıdır?” diye sordu. Gururla, “Evet, hepsi bir adamındır ve hele bundan daha fazlasını yazmıştır” – dedim. Kıskançlıkların, yalanların, birbirini karalamaların baş alıp gittiği zamanımızda insanın kendi halkının bir oğluyla haklı olarak gururlanması nasıl güzel bir duygudur, anlatamam!...

...Nahçıvan, Azərbaycan`ımızın yetişirdiği birbirinden değerli insanlarıyla en verimli bir bölgesidir. Oranın dağları, suları, toprağı ölkemize mayası temiz insanlar yetişirdi. Onlar hem Nahçıvan`ın hem de Türk dünyasının adını zirvelere taşıdılar. Ordan İsa Həbibbəyli gibi muallimler çıktıkça zirvelerde dalgalanan bayrakların sayısı daha da artacaktır.

Orxan Aras,
(Almaniya)

İsa Həbibbəyli ilə hər qarşılaşdığım da ondan mutlaka yeni şeylər öyrənirəm. Həbibbəyli Azərbaycan Dili və Ədəbiyyatına ömrünü həsr etmiş bir alimdir. Kanatımca milli ədəbiyyat sınırlarını da aşmayı başarmış, dünya ədəbiyyatının asrımızdakı inşasına bir tuğla əlavə edəcək kadar sənət yazılarına da imza atmışdır. Onun Tolstoy muzesi araşdırmaları, Cəngiz Aytmatovla görüşmələri, “Ədəbi-tarixi yaddaş və müasirlik” adlı əsəri, Cəlil Məmmədquluzadə əsərlərinin tüm inceliklərini analiz etməsi, dünyadakı şərq və qərb universitetlərinin birçoku ilə olan əlaqələri bunun ən bariz nümunəsidir... İsa Həbibbəylinin siyasi həyatını və dünyanın önəmli məsələləri haqqındakı görüşlərini ayrı bir mövzu etmək gərəkdir... Aslında İsa Həbibbəylinin hansı yazısını oxursak, hər oxuyuşumuzda dərəcə alacağımız bir çox məlumatlarla qarşılaşırıq. Həbibbəyli həyat təqviminə, məlumatı, ərđəmi, güzəl əhlakı, kədrşınaslığı, hazırcevaıplığı, hocalığıve nəzakəti sığdırabilmiş mümtəz bir şəhsyyətdir.

Turqut Ocal,
Türkiyə, İqdir Universiteti

Bizim əməkdaşlığımız ilk dəfə Mark Tven, Cek London və Ernest Həminqveyə həsr olunmuş Mərkəzi Asiya Amerika Ədəbiyyatı konfransının təşkil olunması ilə nəticələndi. Həminqveyə olan böyük marağa görə bir il sonra biz ilk dəfə Mərkəzi Asiya Ernest Həminqvey konfransı təşkil etdik. Mən hədiyyə olaraq öz şəxsi ədəbiyyat kolleksiyamdan kitablar və tədqiqat materialları gətirdim və bu coğrafi regionda, NDU-da ilk dəfə Ernest Həminqvey Kitabxanası və Muzeyi yaratdıq... Sizin Azərbaycan, Naxçıvan Dövlət Universiteti və Həminqvey barədəki çıxışlarınızı hələ də xatırlayır və yüksək dəyərləndiririk... Sizinlə birgə qurduğumuz elm və mədəniyyət körpüsü çox etibarlı və əhəmiyyətlidir.

Harri Lepinski,
Professor (ABŞ,) 2009